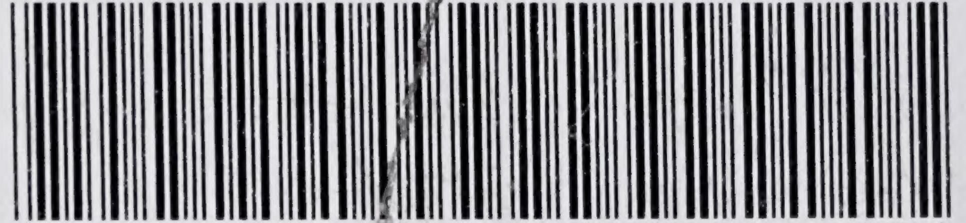

The Ohio State University
3 2435 07638558 2

THE OHIO STATE UNIVERSITY BOOK DEPOSITORY
D AISLE SECT SHLF SIDE POS ITEM
8 04 26 27 7 07 006

Rubel.

معلم ناجی

حکم الرفاعی

فی ۳ غروش

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیله مطبعهٔ عامره ده طبع
اولنمشدر

۱۳۰۴

مقدمه

عراق عربك « واسط » شهری ٥١٢ سنهٔ هجریه‌سنده بر طفل مبارك مسقط رأسی اولمش ایدی .

٥٧٨ سنه‌سنده شهر مذكوره مضاف « ام عبیده » قریه‌سنده برقبر شریف كورلدی .

او طفل مبارك ٦٦ یاشنده بر پیر اولدیغی حالده بو قبر شریفه دفن ایدلمش ایدی .

مشار الیهك مدت عمرینی ـ حساب جمل طریقیله ـ لفظهٔ جلاله كوسترمكده‌در . حتی مفتی الثقلین مولانا تقی الدین الواسطی یه پیر حقنده « مدت عمرنده نه ایله اشتغال ایدردی ؟ » سؤالنی ایراد ایتدكلرنده « مدت عمرنده مدار اشتغالی مدت عمری ایدی ! » جوابنی ویره‌رك حساب مذكوره اشارت بیورمشدر .

پیرك نسبی برسلسلهٔ معروفه ایله حضرت امام حسین افندمزه منتهی اولور .

نام سامیسی احمددر . متصف اولدیغی تواضع محمدی اقتضاسندن اوله‌رق کندیسنی بنیهٔ تصغیر ایله « احیمد » دیه یاد ایلدیکی حالده سادات کرامك اکابرندن ایدی .

بوذات مصطفی صفات اجلهٔ اعزه‌دن بر شهیر، دستکیر خطیر « سید احمدالرفاعی » حضرتلریدرکه اجداد عظامندن جناب « رفاعه » یه نسبت اولنور .

پیر مشار الیهك بعض کلمات قدسیه‌سی « مولانا ابوالفضل الشافعی الواسطی » طرفندن جمع ایدیله‌رك بر رساله حالنه قونلمشدر .

مولانا ابوالفضل بو رساله‌نك دیباجه‌سنده دییور که:

« رأیت فی خزانة الحبر الجلیل العریق الاصیل الشیخ عبدالسمیع الهاشمی نفعنا الله بعلومه

هذه الرقاع بخط السيد الكبير والولى المقدم الشهير شيخ المشايخ الجبل الراسخ بحر المعارف وكنز العوارف رب اليد البيضاء والمنقبة العظمى تاج اولياء عصره ابى العباس القطب الشريف السيد احمد محى الدين صاحب العلمين ابن السيد الجليل ولى الله ابى الحسن على الحسينى الرفاعى قدس الله سره ورضى عنه وقد كتب على حاشيتها شيخنا الشيخ عبد السميع الهاشمى بخطه هذه حكم الغوث الشريف سيدنا السيد احمد الرفاعى الحسينى رضى الله عنه تكرم بها على وامرنى بحفظها وهى من انفس الذخائر لمن وفقه الله تعالى . »

مولانانك شو افادەسندن آكلاشلديغنه كوره كنديسى بو كلمات جايلەيى حاوى اولان اوراقى — سيد احمد الرفاعى حضرتلرينك خط دست عاليلريله محرر اولەرق — شيخ عبد السميع الهاشمينك خزانەسنده بولمش وشيخ مشار اليهك قاميله اوراق مذكورەنك حاشيەسنه « هذه حكم الغوث الشريف سيدنا احمد الرفاعى الحسينى رضى

الله عنه تکرم بها علی وامرنی بحفظها وهی من انفس الذخائر لمن وفقه الله تعالی . » عبارهسی یازلمش اولدیغنی کورمش .

شو عباره « بو اوراقك محتویاتی سید احمد الرفاعی حضرتلرینك حکم جلیلهسیدر . بونلری بکا خطاباً یازهرق قدرمی اعلا ایتدیکی کبی حفظنیده اراده بیورمشدر . بو حکمتلر مظهر توفیق آلهی اولانلر نزدنده اك نفیس ذخائردن معدوددر » مآلنی مبین اولمغله رسالهنك جامع بولندیغی جمل جمیلهنك سانحات حضرت پیردن اولدیغنده شبهه قالمامقدهدر ، زیرا خط دستیله بو شهادتی اظهار ایدن شیخ عبدالسمیع نجبای بنی عباسك اعیانندن وشهر واسطك خواص ارباب عرفانندن فضل وکمال ایله موصوف ، صدق وزهد ایله معروف اولمقله برابر سید احمد الرفاعی حضرتلرینك خلفای کرامی ایچنده دخی اك سرافراز برمرد ممتاز ایدی

مقدمهٔ رساله‌ده واقع « من العبداللاش الی الشیخ المحتشم اخیناعبدالسمیع الهاشمی » عباره‌سنده حضرت پیر طرفندن کندیسنك « قرداشمز شیخ محتشم » عنوانیله یاد بیورلمش اولمسی شیخك برهان علوشانی دکلیدر ؟

رسالهٔ مذکوره « خزانة الحکم » اطلاقنه شایان برکنجینهٔ ادب وعرفان بولنمغله افاضل صدور عظامدن واکامل علمای اعلامدن اولوب نسب عالیلری قدوة الاولیا سید احمده وبوجهتله قبلة الانبیا حضرت محمده منتهی وهردرلو فضائل احمدیه ومحمدیه‌یه منتمی بولنان صیادی زاده سماحتلو سیادتلو السید « محمد ابوالهدی » افندمز حضرتلری طرفندن غایت محققانه بر صورتده شرح اولنمشدر .

ناشر انوار حقیقت ، مرشد ارباب طریقت اولان جدکریملرینك عرفای امته پك قیمتدار بریادکاری بولنان رسالهٔ مذکوره‌نك شرحنه همت

وبوصورتله ده بالجمله اهل اسلامه وخصوصیله
عشاق آل واولاد کرامه بر بیوك خدمت ایتمش
اولدقلرندن طولایی ابوالهدی افندی حضرتلرینه
نه‌قدر عرض تقدیرات وتعظیمات اولنسه حقیله
ایفای وجیبهٔ شکران ایدلمش اولەمز .

ذکر اولنان رساله کبی شرحی دخی لسان
عربی اوزره یازلمش اولدیغندن مملکتمزجه
ایکیسنك ده فوائدی خواصه منحصر قالدیغنه ،
بوقبیلدن اولان آثار جلیلهٔ ملیه‌نك تعمیم فوائدی
ایسه وجائبدن بولندیغنه مبنی « حکم الرفاعی »
عنوانیله شو اثری ، میدانه کتیرمکه عزم ایلدم .

بویله بر جسارتده بولنشم رسالهٔ احمدیه‌نك
حاوی اولدیغی جمله‌لرك ابوالهدی افندی حضرتلری
طرفندن فصیح وبلیغ عبارات واضحه ایله شرح
ایدلمش اولمسندندر ، یوقسه اویله برغوث اعظمك
هر بری بر جهان معرفت اولان حکم عظیمه سنه
دائر — ولو بش اون سطردن عبارت اولسون —

سوز سویلمك حد عاجزانه‌مك بتون فوقنده کورینوردی .

ابوالهدی افندی حضرتلری او شرحی البته حضرت پیرك امداد روحانیتیله یازمش اولدقلری کبی بن ده بو اثری ذات عالیٔ فاضلانه‌لرینك معرفت موروثه و مکسوبه‌لرندن استمداد ایله یازمغه جرأت ایدییورم .

اثر رسالهٔ مذکوره‌ده مندرج حکمتك کافه‌سنی جامع اولمییوب بونلردن فکرمجه شایان انتخاب بولنانلری حاوی اوله‌جقدر .

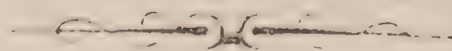
انتخاب ایتدیکم جمله‌لری « مؤلف » اشارتی آلتنده اوله‌رق عیناً تحریر ایله ممکن اولدیغی قدر حرفیاً ترجمه ایلدکدن صکره « شرحدن استفاضه » اشارتی زیرنده اوله‌رق دخی ابوالهدی افندی حضرتلرینك « قلائد الزبرجد علی حکم مولانا الغوث الشریف الرفاعی احمد » تسمیه بیوردقلری سالف الذکر شرح عارفانه‌دن بونلره

دائر آلدیغم بعض تدقیقات وایضاحاتی خلاصهٔ عرض ایده‌جکم .

بوده ایجاب ایتدکجه کندی طرفمدن دخی « محرر » اشارتی تحتنده اوله‌رق آثار اکابره مستند بعض ملاحظات علاوه ایلیه‌جکم .

والله الموفق .

معلم ناجی

حکم الرفاعی

(مؤلف)

— ١ —

« العقل کنز الفوائد و کیمیاء السعادة . »

— ترجمه —

« عقل گنجینهٔ فوائد و کیمیای سعادتدر . »

(شرحدن استفاضه)

عقلك اول مخلوقات اولدیغنی مبین بولنان حدیث مشهورده لسان عزتدن عقله خطاباً « سندن عزیز برشی خلق ایتمدم . افعال الٓهیه‌مدن اولان اعطانك ، محاسبه‌نك ، معاقبه‌نك ، اعزازك ، اذلالك مدار مستقلی سنسین . » بیورلدیغنك کوسترلمسی ، دیکر بر حدیثده دخی روز قیامتده اعمال صالحه‌یه مقابل احسان بیوریله‌جق اجورك

اصحاب حسناتك مقادیر عقولنه کوره ویریله‌جکنك بیـان ایدلمسی عقلك حائز اولدیغی شرف عظیمی امته تعلیم واعلان مقصدینه مبنیدر .

جناب مؤلفك « البرهـان المؤید » عنوانلی کتابنده بیـان ایلدیکی وجه ایله حضرت امام علی « سکا دوا ، ینه سندن اولور ، اما کورمیورسـین ! سنده‌کی دا ، ینه سندندر ، فقط بیلمیورسین ! کندیکی کوچك بر جرم قیـاس ایدرسـین ، حال بوکه عالم اکبر سـنده مندرجدر ! » مآلنده اولمق اوزره :

دواؤك منك وما تبصر
وداؤك فيك وماتشعر
وتزعم انك جرم صغير
وفيك انطوى العالم الاكبر

بیورمشدر .

عالم اکبر نه‌در ؟ . . حضرت امامك تعبیری وجه ایله انسانده منطوی اولان عقل ! . .

انسان بو عالم منطوی یه نظر امعان ایله باقنجه استصغار ایتمکده اولدیغی کندی جرمنك قدری ، نزدنده تعین ایدر . جرم انسان خلقةً حائز قابلیت کبری اولمسه محیط عالم اکبر اولمغه شایان کوریلورمی ایدی ؟

انسان کندینك ، انوار منتشره‌سی بتون عوالم سائره‌یه طوغری ممتد ومنبسط اولمقده وبالجمله معاملات آلهیه‌نك مدار اجراسی بولنمقده اولان عالم اکبری محیط اولدیغنی بیله‌رك آکا کوره همت عالیه صاحبی اولملیدر !

جرمنك ، عالم اکبری احاطه ایتمکده بولندیغنی بیلن انسان عظمت شان ذاتنی تقدیر ایله شرف صفاتنی کوندن کونه اعلا ایتمك ایچون اجرای تدبیر ایلمکدن خالی قالمز .

بو ادراکی حائز اولان انسان قوتله ، جمال ایله ، مال ایله ، اهل ایله ، عشیرتله ، منصبله ، ریاستله افتخاره میلان ایلمز .

جناب امام شافعی :

وكل رئاسة من غير علم
اذل من الجلوس على الكناسه

بیورمشدرکه «علمسز ریاست سو پورنی بیغینی اوزرنده اوطورشدن دها بیاغیدر .» دیمك اولور .

علم عقل ایله تحصیل ایدلمکده اولمسیله علمك شرفی دخی آنجق عقل ایله قائم ودائم اولیور . برطاقم عقلا علمك عقله ترجیحنه قائل اولمشلرسه‌ده — علم اساساً صفت خالق ، عقل ایسه صفت مخلوق اولدیغندن — بونلرك مقصدی «صفت خالق اولان علم صفت مخلوق اولان عقلدن عالیدر .» دیمك اولدیغی اکلاشلمقده‌در ، یوقسه بزم علممزده عقلمزه نقل کلام ایدیلنجه مرتبهٔ عقلك مرتبهٔ علمدن بالاتر اولمسی لازم کله‌جکی سوز کتورر شیلردن دکلدر .

علم بشر عقل بشردن نصل عالی طوتیله

بیلیرکه اورتەده عقل اولمدیغی تقدیرده علمك تصور وجودینه دخی محل قالمیور ؟

کریوهٔ خطایه صاپان بر عاقلك دلالت عقل ایله صراط مستقیمی بولمسی مأمولدر، فقط یولدن چیقان براحمقك نه‌ایله رهیاب رشاداوله‌بیله‌جکی مجهولدر .

حضرت امام علی « کل عقل لم یحط بالدین فلیس بعقل وکل دین لم یحط بالعقل فلیس بدین . » ، یعنی « دینی احاطه ایتمین عقل عقل دکلدر . عقلك احاطه ایده مدیکی دین‌ده دین دکلدر . » بیورمشدرکه بو دخی عقلك درجهٔ اشرفیتنی اثبات ایچون دلیل کافیدر .

جناب مؤلفك ینه « البرهان المؤید » ده بیان بیوردیغی اوزره هیکل انسان برعرضدر . بوعرضك شرفی جوهر عقل ایله‌در . عقل ایسه — « نفسکی نظر دقته آلوب فضائلنی استکمال ایله، زیرا حقیقتده سنك انسانلغك جسم ایله دکل، نفس ایله قائمدر . » مفهومنده بولنان :

اقبل علی النفس واستکمل فضائلها
فانت بالنفس لا بالجسم انسان

نشیده‌سی حکمنجه — عارف نفس اوله‌رق نفسه هیچ بر وجه ایله حدینی تجاوز ایتدیرمیه‌جك صورتده دائما حکم ضابطانه‌ده بولنمسی لازم کلن برقوهٔ جلیله‌در ، یوقسه بومزیتی حائز اولمیان عقله حقیقتده عقل دیمك لایق اولمز .

بوجوهردن محروم بولنان آدم ایسه — مایه الشرفی اولان شیدن مهجوریتی جهتیله — کثیف وثقیل برعرضدن ، یعنی جسمدن عبارت قاله‌جغندن مراتب عالیه‌یه صعود استعدادندن بعید بولنور .

اما عقل کامله مالك اولان انسان — کندیسنده حقیقت آدمیه‌نك وجودینه مبنی — هرصورتله نیل معالی‌یه چسپان کوریلور .

مراتب عقلك برنجیسی اوهام قیلندن اولان بنلکدن ومرد مستقیمه هیچ یاقشدیریله‌میان لافزنلکدن منخلع بولنمقدر .

انسان -- عقلك بر مرتبهٔ اولاسی كنندنده تحقق ايتدكدن صكره -- مبتدای طينيسی ايله منتهای ترابيسندن و بو ايكی حد بيننده معرفتی، لازم اولان شيلردن كسب آكاهی ايتمكه چالشمليدر .

عقلك جالب منافع ودافع مكاره اولديغنی كوسترمكده اولان ايضاحات مسروده يی مطالعه ايدن هر عاقل منصف حضرت پيرك « العقل كنز الفوائد وكيمياء السعادة . » كبی بر عبارهٔ وجيزه يه نه بيوك بر حكمت درج ايلديكنی معترف اوله جقدر .

محرر

جناب شيخ سعدی يه « ديو بهتر يا آدمی ؟ » ، يعنی « شيطانمی اولادر ؟ انسانمی؟ » ديه سؤال ايتدكلرنده قطعهٔ آتيه ايله جواب ويرمشدر :

ای كه پرسيدم از حال بنی آدم و ديو

من جوابيت بكويم كه دل از كف ببرد

دیو بگریزد از آن قوم که قرآن خوانند
آدمی زاده نکه دار که مصحف ببرد

دیمك ایستیورکه : « ای بکا شیطان ایله انساندن هانکیسنك اولی اولدیغنی سؤال ایدن ! سکا بر جواب دها ویره‌یم : شیطان قرآن اوقویان طائفه‌دن نزاز ایدر ، فقط کوزیکی ایجه آچ که انسان مصحفی چالارده کیدر .

حضرت شیخ جهاندیده‌نك :

» شیطان نم اولسون دده سلطان سنك اولسون !

مصراع مشهورینك مأخذی ظن اولنان بو قطعهٔ غراسی دخی سائر سانحات عارفانه‌سی کبی حکمت محضه‌در .

فیضیٔ هندی شیخ مشار الیهك :
ای نفس اکر دیدهٔ تحقیق ایله باقسه‌ك
قانملکی زنکینلکه ترجیح ایدردك
مآلنده اولان :

ای نفس اگر بدیدهٔ تحقیق بنگری
درویشی اختیار کنی بر توانگری

بیتیله باشلایان قصیدهٔ نصحیه‌سنی تنظیر
یوللو یازدیغی « معرفت نفس عنوانلی موعظهٔ بلیغه‌ده
اوزی سوزینه اویمیان ارباب مفسدتك حالنی :

حرف فنای جعفر طیار بر زبان
پرواز شوق در هوس زر جعفری

دیه تصور ایتدکدن صکره « هرکسده فتوت
آرامه . زیرا یهودان خیبرده ایمان حیدری آرانمز » .
مفهومنی ادا ایچون :

از همگنان مجوی فتوت که کس نجست
ایمان حیدری ز یهودان خیبری

بیتنی انشا ایلمشدر .

ضیا پاشا مرحومك :

صادق گورینور کسوه‌ده ارباب خیانت
مرشد صانیلور وهله‌ده اصحاب ضلالت

اکثر کشینك صورتنه سیرتی اویمز
یارب بو نه حکمتدر الهی بو نه حالت

فریاد حقیقت آموزیله اظهار شکوی ایتمسنه بادی اولان — مغایرت صورت وسیرت — کیفیتنی « خیام » حکیم شوررباعیسیله برلوحهٔ عبرتبخشا شکلنده ارائه ایتمشدر :

شیخی بزنی فاحشه کفتامستی
هر لحظه بدامد کری پابستی
کفتاشیخاهر آنچه کویی هستم
اما تو چنانکه می نمایی هستی

معلم فیضی افندی برادرمز خیامك ممکن اولدیغی قدر مکمل ترجمهٔ حالنی وایضاحاتیله برابر الك منتخب رباعیاتنی حاوی اولمق اوزره تحریرینه همت ایلدیکی « خیام » عنوانلی کتابده — که عن قریب طبع و نشر اولنه جقدر — [*] ذکر اولنان رباعی‌یی بروجه آتی ترجمه بیوریبور :
— صورت ظاهره‌سی حلیهٔ زهدوصلاح ایله

[*] طبع و نشر اولنمشدر .

مزین شیخك بری برزن کمراهه دیمش که :
« سن مست بی پروای روزکار وهر زمان فسقه‌دن
برینك دام هوسنه کرفتارسین ! شویله بویله
سین ! » زن دخی جواباً دیمش که : « یاشیخ !
سن بنی نصل کوریور ایسه‌ك اویله‌یم ! فقط الله
ایچون سویله ! سن دخی طبقی کوروندیکك کبی
میسین ! . . . »

ظاهرش چون کورکافر پرحلل
واندرون قهر خدا عز وجل — »

خیامك بو رباعیسی حضرت بایزید بسطامینك
« یا اولدیغك کبی کورون ! یا کوروندیکك اول ! »
دیه ترجمه ایدیلان « یا چنان نمای که باشی و یا چنان
باش که نمایی ! » کلام حکیمانه‌سنی بر محاوره ضمننده
کوسترمکده‌در .

اوته‌دن بری عالم بشریتی نعمت سعادت کامله‌دن
محروم ایتمکده وارباب دقت ومعرفت طرفندن
بالاده محرر سوزلر کبی ارشادیات ایله انظار

اعتباره عرض ایدلمکده اولان مفاسدك چوغی انسانك — جلب منفعت مقصدیله — اولدیغی کبی کورنمك ایستمامسندن نشأت ایلمکده‌در . بو ایسه اکثریا نقصان عقلدن ایلری کلیر بر حالدر .

عقل کامل صاحبی اولان بر آدم خلاف حقیقت نمایشده بولنمغه لزوم کورمز ، چونکه کندی ماهیتنك میدانه چیقمسندن بر احترازی یوقدر ، چونکه جانیلر کبی خوف وحذر ایچنده یاشامقدن صفایاب اولمز .

« سعادت بشریه‌نك درجه‌سی بشرده‌کی عقلك نقصان و کمالیله متناسب اولور . » دیین ارباب حکمت هر فردك عاقلیت جهتیله مرتبهٔ کماله تقربنه کوره اکتساب سعادت ایده بیله‌جکنه اشارت ایلمشلردر .

عاقل — فقیرزاده اولسه‌ده — غنیدر ، زیرا عقل کنجینهٔ فوائددر .

عاقل — بختیارزاده اولمسه‌ده — مسعوددر . زیرا عقل کیمیای سعادتدر .

واقعا « بختیار ، کندینی بختیار ظن ایدندر ! »
قول معقولنجه دنیاده انسان ایچون مسعودیت
کامله یه نائلیت قابل اوله مزسه ده عقلی اولمیان آدم
« بختیارلق » نه دیمك اولدیغنی دخی بیله میه جکی
جهتله احوال عالمه نظراً « مسعودیت حقیقیه »
دیمك اولان « کندینی بختیار ظن ایتمك » مسعودیتنه ده
نائل اوله میه جغندن « بختیارلق » دیدیکمز دولتلینك
هر حالده قرنای عقلادن بولنمسی لازم کلمکده در .
بعض رجال صوفیه « عشق » دن بحث
ایتدکلری صره ده عشقی عقله ترجیح ایلدکدن
بشقه :

ای که از دفتر عقل آیت عشق آموزی
ترسم این نکته بتحقیق ندانی دانست

کبی سوزلر له عقلك ماهیت عشقی ادراکه دخی مقتدر
اوله میه جغی ادعاسنده بولنمشلر وعقل ایله عشقی
اضداددن عد ایدرك عاقل ایله عاشقك احوال
یکدیکردن بی خبر بولنه جقلرینی بیان ایلمشلردر .

واقعا عشقك بر نوع جنون اولمسنه نظراً عقل ایله بینلرنده ضدیت بولنمسی طبیعی ایسه‌ده ارباب تصوفجه اصل مسئله بو اولمیوب « هادئ طریق حق عقلمیدر ؟ یوقسه عشقمی ؟ » قضیه‌سی اولدیغندن بو بابده خیلی مباحثات جریان ایتمکده‌در . حتی شیخ سعدی‌یه معاصرلرندن « مولانا سعدالدین » بر مکتوب منظوم ارسالیله بومسئله‌یه دائر ایضاحات طلبنده بولنمشدر .

سعدالدین مکتوب مذکورده کی :

مرد اراه بحق عقل نماید یاعشق
این در بسته توبکشای که بابیست عظیم
عقل رافوق تراز عشق توان گفت بگوی
چون ترا روز شب این هردو حرفندوندیم

بیتلریله حضرت شیخه « انسانی طریق حقه ارشاد ایدن عقلمیدر ؟ یوقسه عشقمی ؟ بومسئله‌یی حل ایله‌که پك مهمدر . مادام که عقل وعشق دائما سنکاه همدم بولنیورلر « عقل عشقه مرجحدر . »

دینیله بیلیرمی؟ سن سویله؟» دیمك استیور . شیخ
دخی مولانانك ذکر اولنان بیتلرده عقلی عشقه
تقدیماً ایراد ایتمسندن عقلی عشقه مرجح طوتمق
ایستدیکنی استدلال ایلدیکنه مبنی ابلیدر که
ویردیکی جواب منثورده بالاده قسماً مآلی کوستریلن
وعقلك اول واعز مخلوقات اولدیغنی مبین بولنان
حدیث شریفی نقل ایتدکدن صکره «پس قیاس
مولانا سعدالدین ادام الله عافیته عین صوابست که
عقل را مقدم داشت ووسیلت قربت دانست .»
یعنی «بو حدیث موجبنجه مولانا سعدالدین
عقلی عشقه ترجیح ایدیشی پك طوغریدر .»
بیوریور .

مع مافیه جوابك آلت طرفنده حائز شرف
عظیم اولان عقلك تنویر طریق ایله صاحبنی
افتادهٔ چاه ضلال اولمقدن وقایه ایدر بر مشعله
حکمنده اولدیغنی بیان ایله «کیجه انسانك النده
مشعله بولنسه‌ده یوریوب یول آلمغه غیرت ایتمدکجه

منزل مقصوده واصل اوله‌مز . » دیه‌رك كيديله‌جك يوله اول امرده آداب طريقتله كيريله‌بيله‌جكنى وانسان صاحب آداب اولوبده شرطنجه قطع ره ايتمكه باشلامدقجه مالك اولدیغى عقلدن استفاده ايتمش سايله‌مىيه‌جكنى كوسترد كدن صكره» « سكا — آلت معرفت نه‌در ؟ — ديه‌جك اولسه‌م — عقل ! — جوابنى ويره‌جكسك ، حال بوكه سالك اثناى سيرده بوى بهار وجده تصادف ايدنجه عقلى سركردان اولور . » افاده‌سيله آتش خرد سوز عشقك قدرت وعظمتنه اشارت ايدييور .

فى الحقيقه اعاظم اهل تصوفدن بر طاقم عرفانك ، خصوصيله پير بى نظير حضرت مولانانك :

عاشقى كرزين سر وكرزان سرست
عاقبت مارابدان سو رهبرست

كبى عشقك هر حالده رهنما اولديغنه دلالت ايده‌جك و:

ملت عشق از همه دینها جداست
عاشقانرا مذهب و ملت خداست

کبی مسلك عشقك مسالك سائره‌دن ممتاز
بولندیغنی کوستره‌جك سوزلر سویلمش اولملری
طریق حقه هدایت خصوصنده شرف رجحانك
عقله دکل ، عشقه ویرلمسنی ایجاب ایده‌جکی
مطالعه‌سیله انسانك همان عاشق اوله‌جغی کله
بیلیرسه اوقبیلدن اولان اجله عشاقك نه درجه‌لرده
خردپرور ودیده‌ور اولدقلری دخی نظر دقته
آلنیرسه عاشقلقده علی العمیا آنلری تقلیده قالقشمق
شاکرد اولمدن اوستاد اولمغه چالشمق دیمك اوله‌جغی
کوریله بیله‌جکندن عاشق اولمدن عاقل اولمق
لازم کله‌جکنه حکم ایدلمك اقتضا ایدییور .

مثلا قونیه‌ده برکون جناب « صلاح الدین
زرکوب »ك دکانی اوکندن کچرکن زرکوبلرك
ضرباتندن حاصل اولان اصواتی ایشتمسیله
برمعتاد وجده کله‌رك همان اوراده اجرای سماع

وصلاح الدینك یرندن قیرلایوب کمال خضوع ایله
حضورینه کلمسی اوزرینه:

« یکی کنجی پدید آمد درین دکان زرکوبی »
« زهی صورت زهی معنی زهی خوبی زهی خوبی »

غزلنی ایصال اسماع ایتمکه باشلامش اولان
حضرت مولانانك اوحال غریبنی تماشا ایدن
خرد مندان زمان البته حیران اولمشلردر.
حال بوکه آرانسه آنلرك ایچنده «امیرالعاشقین»
عنوانی بحق آلمش بولنان پیر مشار الیهك اعقل
ناس اولدیغنی اعترافده تردد ایده‌جك کیمسه بولنه
مزدی ظن اولنور.

دینیله بیلیرکه: جناب جلال الدین رئیس
العاقلین اولمسه امیرالعاشقین اوله‌مزدی.

بزم کبی عجزۀ اهل ادراکه عشق لازم ایسه
عقل الزمدر. زیرا عاشق اوله‌یمدیکن — حکمت
تدریجیه‌یه رعایت ایده‌مدیکی ایچون — عاقل اولمق
مزیتندن دخی محروم قالمش وعقل و عشقدن

هیچ بر ییسیله شان ویرمیه‌رك سانه بر جنون ایله
نام آلمش نیجه بیچاره‌لر کورلمشدر)

آلتی یدی یاشنده ذکی برچوجغه دائما برلکده
اویون اوینادیغی کوزل برقومشــو قیزینك نامنی
ویردرك « سن آکا عاشق اولمشسین ! » دیمشلر.
« هنــوز عاقل اوله‌مدم که عاشــق اوله‌بیله‌یم ! »
جوابنی ویرمش .....

مؤلف

— أ —

« لیست النائحة الثکلی کالنائحة المستأجرة . »

— ترجمه —

« نایحهٔ ثکلی نایحهٔ مستأجره کبی دکلدر . »

محرر

« نائحه » مدح وزننده « نوح » دن مأخوذ
اوله‌رق میت اوزرینه فریاد ایده‌رك آغلایان قادین

دیمکدر . عربیده بوحالك اسمی « نیاحه » در . ترکجه‌ده بوکا « ضاغی صاغمق » تعبیر ایدرلر ایمش .

فتح لام ایله ثکلی » صبح وشفق وزنلرنده « ثکل » دن مشتق اوله‌رق ولدینی غائب ایتمش اولان والده‌یه دینیر . « استیجار » ایسه — معروف اولدیغی اوزره — اجرتله طوتمق دیمك اولدیغندن « مستأجره » اسم مفعولی اجرتله طوتیلان قادینه اطلاق اولنور .

بناءً علیه « نایحهٔ ثکلی » ولدینی غائب ایتمش مادر نوحه‌گر . « نایحهٔ مستأجره » دخی — عربستان عادات غیر مشرعه‌سندن اولدیغی وجه ایله — میت اوزرینه فریاد ایدوب آغلامق ایچون اجرتله طوتلمش زن غلغله پرور دیمك اولور .

شو حالده « لیست النائحة الثکلی کالنائحة المستأجرة . » جمله‌سندن « ولدینی غائب ایتدیکندن طولایی تأثر حقیقی ایله اغلایوب فریاد ایلین

والده ، آله جغی اجرت خاطری ایچون بلکه هیچ بیلمدیکی برمیت اوغرنده ساخته کریه وزاری ایدن قادینه بکزه مز . » مألی آکلاشیلور .

« متنبی » نك « کوزلره سرمه چکمك قدرتدن سرمه‌لی اولمق کبی دکلدر . » اولان :

« لیس التکحل فی العینین کالکحل »

مصراع مشهوری حکمت حضرت رفاعی ایله اساساً برمالده‌در.

(شرحدن استناضه)

حضرت پیر بوکلامیله « صدق علم و عملدن عاری اولدیغی حالده طائفه صوفیه‌یه دخیل اولان کیمسه حقیقتده آنلردن معدود اولمز ، » دیمك ایستمشدر ،

مشایخ رفاعیه دن مولاناعلی بن محمدالکارزونی « اداب الاقطاب » عنوانلی کتابنك مقدمه‌سنده بوطائفه‌ده اولکی حال وکمالدن اثر قالمدیغنه دائر

ایراد مقال ایلدیکی صره‌ده « زمانمزده فی الحقیقه رجال صوفیه‌دن اولمیانلر کندیلرینی آنلره بکزتمکه چالیشورلر . رجال مشار الیهك یرینی طوته بیلمك مزیتندن بالکلیه محروم بر طاقم ارباب صورت انلرك متمامنه کچمکدن چکنمیورلر . » دیدکدن صکره :

رضوا بالطیلسان اذا اکتسوها
وتفخیم البرانس والعمامه
کذا دجج البیوت لهن ریش
ولکن لا یطرن مع الحمامه

قطعه‌سنی درمیان ایتمشدرکه « بونلر باشلرینه کیدکلری عظمتلی قاووقلرك اوزرینه قوجه صارقلر صاره‌رق ارقه‌لرینه برده اوزون طیلسان صارقتمقله ممنون ومکتفی اولورلر . واقعا اولرده‌کی طاووقلرك‌ده قانادلری واردر ، اما کوکرجنلرله برلکده پرواز ایده‌مزلر . » معناسی تزییفیسنی متضمندر .

بوندن صکره مولانا عنی مقدمهٔ مذکورده
بروجه آتی بعض مطالعات دخی ایراد ایلمشدر.

صوفیان روزکار کرتار اولدقلری قبح
باطنه بانیه‌رق تزیین ظاهرله اشتهار ایدرلر.
بونلرده اشکال کوزل اما افعال ایله دکل!..
بونلرك قیافته باقان کندیرینی اسلاف قومك
حقیق اخلاقی قیاس ایدر! حال بوکه — این
الثری والثریا! — »

« اولکی احوال و مقامات، صاحبلریله
برابر وفات ایتمشدر! اسلاف کرام فیض
الهیه‌دن حقیله حصه‌مند اولمق ایچون ترك
خواب و آرام ایدرلردی. اغتنام لیال واسحار،
دوام افکار واذکار کبی صفا فزای قلب اوله‌جق
افعال ایله اشتغال معتادلری ایدی. آنك ایچون
تحصیل رضای حقه موفق ونیل درجات عالیه‌یه
احق اولدیلر.

« عصرمزده ایسه بویله ذاتلر کوریله

مامكده‌در . شمدیكیلر كوزلجه كینوب قوشانه‌رق محافلده صدر كچمك ، كمال تكلف وتصلفله مرشدانه نطقلر ایراد ایلمك ، مرید نامیله باشنه برچوق جهله جمع ایده‌رك عالمك نظر تعظیم وتقدیسنی جلبه چالشمق كبی معرفتلرده خیلی ماهر ایسه‌لرده تصوف حقیقی اربابنك علو مذهبندن صفای مشربندن بی نصیب بر آلای ابلهفریب اولدقلرینی كندیلرینه عطف اولنه‌جق بر نظر عارفانه پك قولای فرق ایده بیلیر :

حضرت مؤلفك « البرهان المؤید » ده بومقامه مناسب اوله‌رق ایراد ایلدیكی كلمات دخی موافق حقیقت ودها زیاده شایان دقت اولمغله بعضلری مألاً بروجه آتی كوستریلیر :

« ای متصوف ؟ ظن ایدییورسین‌كه سنكا بوطریقت اب وجدكدن منتقل ویاتاج وخرقه تلبسیله مقصود حاصل اولور . خدایه قسم ایدرم‌كه حقیقت حال اویله دكلدر ! جناب حق

صورته دکل ، قلبه نظر بیورر . تسبیح وعصا کبی ظاهریات ایله مشغول اولان قلب نصل مهبط ذوق روحانی اوله بیلیر!»

اول امرده قلبکی لباس خشیتله ، ظاهریکی لباس ادبله ، نفسکی لباس تواضعله ، بنلککی لباس محو ایله ، لسانکی لباس ذکر ایله تزیین ایتسه‌ك ده – لازم ایسه – مؤخراً البسهٔ ظاهریه ایله تزین ایلسه‌ك اعلا اولمزمی؟ لکن سکا نصل سوز آکلادیله بیلسون که کندیکی عرفای اسلافه قیاس ایتمکده‌سین؟ فی الواقع شکللر مؤلف اما کوکللر مختلف! . . .»

—

— ٦ —

« دفتر حال الرجل اصحابه »

— ترجمه —

انسانك دفتر حالی مقارنلریدر

شرحدن استفاضه

بو حکمت جلیله « کشی دوستنک دیننده بولنور . » مضموننده کی حدیث شریف ایله توافق ایتمکده در .

امام شعرانی « الجواهر والدرر » عنوانلی کتابنده « اهل اللهك رأینه کوره بر مسترشد بر مرشد ایله — حال حیاتنده — کورشمکه موفق اوله مدیغی صورتده آنك اك کزیده تلامیذیله کورشملیدر .

حضرت پیر « البرهان المؤید » ده بیوریورکه !

« بر شیخك حالنده کی کمال ویا نقصان البته مریدانده نمایان اولور . شیخك کمالی مرید کاملك حالنی برقات دها اکمال ایده جکی کبی مرید ناقصك حالنی دخی اعلا ایدر ، کذلك شیخك نقصانی مرید کاملك حالنی تنقیص ایلیه جکی کبی مرید ناقصك حالنی دخی محو ایلر . مع مافیه برموهبهٔ مخصوصهٔ آلهیه نك ظهورنده هیچ برشیئك تأثیری قالمز . محبانکزدن اولان ارباب کمالك حالنی تنقیص

وينه بونلردن بولنان اصحاب نقصانك حالنی محو
ايده جك هيچ بر اثر براقمامغه غيرت ايديكز !
زيرا انسان اودركه « آثارمز بزه دلالت ايدر .
بزدن صكره آثارمزه باقكز ! »
مفهومنده بولنان :

ان آثارنا تدل علينا
فانظروا بعدنا الى الآثار

نطقی اوزره فناسندن صكره آثارنده بقا
كوريلور .

شيخ منصور دير ايدی كه :

« برشيخك صحيفهٔ حالی مريدانيدر . مريدده
شيخك حائز اولديغی احوال وخصالك البته آثاری
كوريلور . شوقدر واركه مريد شيخنده ظاهر
اولميان خصوصی برحال سماوی يه مظهر اوله رق
علو منزلت جهتيله شيخنه تقدم ايده بيلير . بوراسی
فضل الهی يه موقوفدر .

« كورلمزمی كه حسين حلاجك اصحابی

محب قول وحدت اولدقلری کبی بایزید بسطامینك اصحابی دخی اغماضه وتکلم رقائقه مائل اولورلر .؟ کذلك جنیدك اتباعی لسان طریقت وشریعتی جمعه همت ایتدکاری کبی سلما باذینك اتباعی دخی وصول معالی یه زیاده رغبت ایدرلر .»

« معروف کرخی ، داود طائی ، حسن بصری ایله بونلرك پیروانی اسباب سیری « التمسك بالشرع وطلب الحق وحده . » قول مختصرنده جمع ایدوب ارباب سیرك هر حالده شریعته تمسکله منحصراً طالب حق اولملرینه لزوم کوسترولر . »

عن المرء لاتسئل وسل عن قرینه
فکل قرین بالمقارن یقتدی

بیت مشهوری — که « بر آدمك ماهیتنی آکلامق ایچون قرینی اولان کیمسه‌نك احوالنی تحقیق ایتمك کافیدر ، زیرا هرکس قرینه اقتدا ایدر . » مألنی محتویدر — حضرت پیرك «دفتر حال

الرجل اصحابه . » حکمتنه مطابق واقع اولمشدر .

محرر

جنـاب رفاعینك بوقولی حکم حیـدریه‌دن اولان « قرین المرء دلیل دینه . » کلامنـه‌ده مطابقدر .

« روح را صحبت ناجنس عذابیست الیم »

حکمنجه هیچ کیمسه کندی مذهب ومشربنده بولنمیـان آدمله ائتلاف ایده‌میه‌جکی جهتله هر کسك نه فکر ومسلکده اولدیغنه قرینی کواه ناطقدر .

کلستان سعدیده‌کی — بر قفسه‌قونیلان طوطی ایله قارغه‌نك یکدیکردن خشنود اوله‌مامالری — حکایه سنك میانه‌ده آز چوق جنسیت اولمدقجه ائتلاف قابل اوله‌میه‌جغنی کوسـترمك ایچون ایراد اولنـدیغی ظاهردر .

هله مثنوی پیرده‌کی — بر شهبازك ویرانه‌ده بایقوشلر ایچه دوشمسی — و — بر آهونك مرکب آخورینه حبس ایدلمسی — حکایه‌لری « اختلاف

جنسیت » مسئله‌سنی اوقدر خطیبانه تصویر و ایضاح ایتمکده‌درکه آندن ابلغی اوله‌مز دینیله بیلیر .

بو حکمتده‌کی « اصحاب » تعبیری کبی کلام علی ایله « عن المرء . . . . . » بیتنده‌کی « قرین » لفظنک دخی دوام الفت و مناسبته دلالت ایتمکده اولمسندن‌زده اکلاشیله‌جغی وجهله انسانک دفتر حالی ویادلیل دینی عد اولنه‌جق آدم کندیسیله دائما همدم اولمق لازم کلیر . یوقسه مجالست موقته اربابی بربرینک قرنا واصحابی صاییله‌میه‌جقلرندن بونلردن هیچ بریسنک دیکری حقنده دفتر حال ویادلیل دین اولمق اوزره تلقیسی موافق حکمت کوریله‌مز . مثلا انسان – بر فکر مخصوصه مبنی – مذهب ومشربنه موافق اولمیان بریسیله – ولو مدت مدیده اولسون – رفاقت ایتسه آنک حالنی تمامیله رفیقنک حالنه قیاس ایتمک جائز اوله بیلیرمی !

ایکی رفیق بینلرنده‌کی مناسبتی نه‌زمان حقیله

همحال اولمق درجه‌لرینه کتیرولرسه برنده دیکرینك ماهیتنی کورمك اوزمان ممکن اوله بیلیر . ایشته « انسان قریننده‌ن آکلاشیلیر . » خلاصه‌سنی کوسترن سوزلر هپ بوملاحظه ایله سویلنمش اولمق حیثیتیله حقیقته موافق کورلمکده‌در .

یولده کیدن بر آدمك نه‌فکر ایله کیتمکده اولدیغنی یاننده بولنان رفیقندن استدلال ایتمك کبی شیلر ایسه « دفتر حال الرجال اصحابه . » حکمتنه تطبیق قابل اولمیان حاللردندر .

مؤلف

— ٤ —

« لاتظن ان صبغك یستر شیبك بل غیره وماستر »

— ترجمه —

« بویا اختیار لغکی ستر ایدر صانمه ، تغییر ایتسه‌ده ستر ایدمز . »

شرحدن استفاضه

بوحکمت رصینه غایت حسن وبلاغتی مستجمع برصورتده ایراد بیورلمشدر . محسوساتده مستعمل اولان « صبغ » ك بوراده مجاز بالاستعاره طریقیله استعمالی پك لطیف دوشمشدر .

بو لطافت شووجهله ایضاح اولنه بیلیر :

بطالت وطریق حقدن انحراف « شیب » ه ، یعنی شیخوخته ، اهل بطالت وانحرافده کوریلن ریا « صبغ » ه ، خارجدن فراست مؤمنین دخی صاچده صقالده صبغ ایله حصوله کله جك تغیری فرق ایدن مردم چشمه تشبیه ایدلمشدرکه بونده کی حسن ایجاز ورقت معنی اصحاب ذوقه کوره مالا یخفی قبیلندندر .

محرر

شرحك طرز افاده سندن دخی آکلاشلمقده اولدیغی وجه ایله جناب مؤلفك بوکلامی بری صورته ، دیکری سیرته عائد اولمق اوزره ایکی

معنانی مشتملدرکه ستر شیخوخت ایچون صاچه صقاله اوریلان بویانك واخفای سوء نیت ایچون ارتکاب اولنان ریانك ماهیتی نظر دقته قارشی مستور قالهمیهجغنی و بویله ساخته نمایشلرده بولنهرق خلقك کوزینی بویامغه چالشمق هر حالده جدی بولنمسی مطلوب اولان انسانه کوره یاقیشیق آلهمیهجغنی کوسترمکدهدر .

فی الواقع کنج کورنمك ایچون استعمال خضاب ستر حقیقتی ارتکاب دیمك اولهجغی جهتله منفور اولوالابصار اولدیغی کبی اقوال وافعال ریاکارانه ایله بشقه بر ماهیتده کورنمکه قالقشمق دخی آندن دها چیرکین بر حال اولدیغندن سردود نظر اعتباردر .

صائب تبریزی بویله جوان کورنمك مراقنده بولنان بر پیره :

کرفتم سال راپنهان کنی باموچه میسازی
کرفتم موی را کردی سیه باروچه میسازی

بيتيله خطـاب ، يعنى « فرض ايده‌لم که سنـكى كيزلمكه موفق اولدك ، صاچكى صقالكى نه‌ياپه‌جقسـين ! فرض ايده‌لم‌كه بونلرى ده‌سياه بويا ايله بويادك ، بوريشق يوزيكه نه‌چاره بوله‌جقسين ؟ » ديه عتاب ايلمشدر .

شيخ سعدى دخى كلستانده برپيره زنى قارشيسنه آله‌رق :

موى بتلبيس سيه كرده كير
راست نخواهدشدن اين پشت كوژ

ديمشـدركه فارسى بيلمز برقوجـه قارى‌يه مألنى تفهيم ايچون « بويا ايله آق صاچلر يكى سياه ايده بيليرسين ، فقط اوقانبورى چيقمش آرقه‌نك طـوغرلسى ايچون بر چاره بولنـه‌ميه‌جقدر ! » ديمك لازم كلير .

شرحك توجيهنه كوره حكمت جليله‌دن شـو مألاستنباط اولنمق لازم كليور .

« بطـالتله متصف وطريق حقـدن منحرف

اولدیغنی لباس ریاایله ستر ایتمکه نه‌قدر چالشسه‌ك خارجدن سکا منعطف اوله‌جق انظار فراست حقیقت حالکی کشف ایدر . بو صورتده شیبنی شباب کوسترمك کبی برمقصد عجیب ایله استعمال خضاب ایدن آدمه دونرسین‌که شو تدبیر آنك ماهیتنی تغییر ایده‌میه‌جکی جهتله حاصل سعی خلقه کولنج اولمقدن عبارت قالیر .

ضیاپاشا مرحومك :

الك اوممدیغك کشف ایدر اسرار درونك
سن هرکسی کور عالمی سرسممی صانیرسین

بیتی حکمت مذکوره‌نك ترجمه‌سی کبیدر .

(مؤلف)

— ٥ —

« علامة العاقل الصبر عندالمحنة والتواضع عندالسعة والاخذ بالاحوط وطلب الباقی سبحانه . »

— ترجمه —

بر آدمك عاقل اولدیغی وقت محنتده صابر ،

حال وسعتده متواضع ، هر ایشده احتیاطکار وطالب حق اولمسندن بیلنیر . »

(شرحدن استفاضه)

حضرت مؤلف بو حکمتده برطاقم شیم جمیله‌یی جمع ایله بونلری علامت عاقل اولمق اوزره ارائه بیورمشدر .

خصلت صبرك ممدوحیتنه برچوق آیات و آثار دلالت ایتمکده در . مستجمع مکارم اخلاق ، منور انفس و آفاق افندمزه خطاباً وارد اولان « ربکك حکمنه صبر ایت . » و « اولوالعزم اولان رسل نصل صبر ایتدیلرسه سن ده اویله صبر ایت . » یوللو تأییداتی وعون الهینك صابرلرله برلکده بولنه‌جغی ، ارباب صبره اجر بی‌حساب احسان اولنه‌جغی زمیننده تبشیراتی حاوی بولنان آیات ، فضیلت صبری اثبات ایتمکده اولدیغی کبی برطاقم احادیث شریفه دخی بونلری مؤید بولنمقده و ازجمله « صبر رضای حکمدر . » حدیث

عالیسی کمال ایجاز ایله صبری مدح وتعریفده برنمونهٔ اعجاز عد اولنمقده‌در .

قابل تغیر اولمیان بر حکمه . ممتنع الرد اولان بربلایه حکیمانه رضا کوسترمك البته موافق رای عقلادر ، زیرا بویله یرلرده ابراز رضادن استنکاف ایله جزع حالنده بولنمق — فائده ویرمیه‌جکی جهتله — برحرکت نابجادر .

حال وسعتده تواضع انك ایچون نشان خرد مندی عد اولنمقده‌در که بر عاقلی مال وجاه ، عزت وشهرت کبی اسباب سعادته وبونلره لزومندن زیاده ملتفت ومنجذب اولمیه‌رق عقلی سایه‌سنده معنوی برشرف غالیته نائل اولدقدن صکره خلقه اظهار تواضع ایدرسه بوحرکت کندیسی ایچون موجب ازدیاد رفعت اولور .

بالعکس بر آدم بو اسبابی استعظام ایله استکبار وخلقه چین جبین اظهار ایلر ایسه کندی خفت عقلانه شهادت ایتمکدن بشقه برشیٔ یاپمش اولمز .

انسانده تکبر اکثریت اوزره وسعت حال زمانلرنده ظاهر اولمقده بولنمسنه مبنی حضرت مؤلف عدم احتیاج وتنده متواضع بولنمق خصوصنی علامات عاقلدن عدایلمشدر .

« تواضع انسانك افزایش رفعتنی موجب اولور . تواضعله انصاف ایدیکز که جناب حق قدریکزی ترفیع بیورسون » مفهومنده کی حدیث شریف خصلت محمودهٔ تواضعك برهان علویتیدر .

بونکله برابر « وقار » کبر قبیلندن دکلدر ، آدابدن معدوددر . چونکه انسان وقار ایله ذاتی ایچون ایفاسی لازم کلن احترامه بر طاقم نادانلر طرفندن رعایت اولنمامسی مناسبتسزلکنی منع ایده بیلیر . وقار محافظهٔ شرفه مدار اولدیغی ایچون کبر ایله همعیار اولمقدن بشقه یرینه کوره بهترین اطوار صاییلیر .

عاقل ، عالم ، متقی ، غنی بر ذات لازم کلدکجه

اظهار وقار ایده بیله جکی کبی عاقل، عالم اولمقله برابر غناسی ، حتی لباسی اولمیان بر آدم دخی وقور اوله بیلیر . شرف ذاتی نه دیمك اولدیغنی ا کلامقدن بی نصیب اولان برشخصه قارشی التزام وقار درجهٔ وجوبده در دینلسه وجهی واردر .

جناب امام شافعی کهنه البسه کینمش اولدیغی ایچون کندیسنی استحقار ایدن بعض جهله یه قارشی :

لئن کان ثوبی فوق قیمته الفلس
فلی فیه نفس دون قیمتها الانس
وثوبك شمس تحت انواره الدجی
وثوبی لیل تحته ظلمته الشمس

نظم بلیغنی انشاد وبونکله جمله یی شرف آشنای ذات اولمق مذهب عارفانه سنه ارشاد ایلمشدر .

نظم مذکورده کیمش اولدیغم لباس برپاره ایتمسه بیله ایچنده برذات علوی واردر که پك چوق انسانلرك قیمتی آکا نسبتله دون قالیر . ای لابس جامهٔ شعشعه دار اولان جاهل ظاهر بین ! سنك

لباسك بر کونشدر که زیر ضیاسنده ظلمتدن بشقه برشی یوقدر . بنم لباسم ایسه برکیجه‌در که تحت ظلمتده کونش واردر ! » مضمونی حاوی بولندیغی جهتله فخورانه کبی کورینورسه‌ده حقیقتده وقایهٔ شرف نفس ایچون اختیار ایدیلن غایت پارلاق برمدافعهٔ شاعرانه‌دن عبارت اولمغله بوکا فخورانه دکل ، وقورانه دینلمك اقتضا ایده‌جکی مصدق اصحاب طبیعتدر .

بو بابده سویلنمش اولان سوزلرك الك کوزللرندن بری‌ده « بر آدمك ناموسی بحق واقع اوله‌جق ملامت ناس ایله لکه‌دار اولمدقدن صکره هرنه کونه جامه تلبس ایدرسه ایتسون کوزل کورینور . » مآلنی کوسترن :

اذاالمرء لم یدنس من اللوم عرضه
فکل رداء یرتدیه جمیل

بیت مشهوریدر .

« یحیی بن معاذ » دیمشدر که : « تواضع هرکسده

کوزل کورینور ، فقط اغنیاده اجمل کورینور .
کبر ایسه بالعکس هر کسده چرکین کورینور .
فقط فقراده سزاوار نفرین کورینور . »

بعض حکما : « تواضع حاسدی یوق بر نعمتدر .
تکبر ایسه راحمی یوق بر مصیبتدر . » دیمشلردر .

هر ایشده احتیاط کار اولمق بخشنه کلنجه :
بو ، بالجمله اعمالده مقتضای حکمته اقتفا ایتمك
دیمکدرکه نتیجه‌سی « حکمت ، شریفك شرفنی
مزداد و عبد حقیری هم مجلس ملوك اولمق
درجه‌سنه اصعاد ایدر . » مآلنده‌کی حدیث حکیمانه‌یه
اقتدانك لزومنی کوستریر .

طلب حق « سبحانه » خصوصی ایسه بر عاقل
ایچون اقدم آمال اولمق لازم کله‌جکندن و بوبابده‌کی
آیات و آثار حسابه کلیه‌جکندن آکا دائر تفصیلات
اعطاسنه لزوم کورلمه‌مه‌ده اوله‌بیلیر .

بورایه قدر ممکن مرتبه ایضاح معانیسنه
چالشدیغمز شو حکمته عطف نظر امعان ایدیلیرسه
جناب غوث اعظمك اعزهٔ امتدن همان هیچ

بر يسنك ايرادينه موفق اوله مدينى بر كلام جامعله عالمى ارشاد بيورمقده اولديغى اعتراف اولنور . بناءً عليه شيخ ابو بكر يحيى الواسطى) طرفندن حقنده انشا اولنان ابيات آتيه حضرت غوثه حقيقتاً احرى كوريلور .

ياواحد الخلق بالافعال والكرم
واوجز الناس باالتبيان والحكم
يامن اياديه لاتحصى مواهبها
يااحمد الناس من عرب ومن عجم
يامن اذا قال قولاً اوحمى حرماً
وفى بميثاقه والعهد والذمم
انت الذى عطر الاكوان مخبره
وضم للفضل حسن الخلق والشيم

مؤلف

(ماشم رائحة المعرفة من افتخره بابيه وامه وخاله وعمه .)

— ترجمه —

پدریله ، مادریله ؛ دایسیله ، عمجه‌سیله افتخار
ایدن آدم بوی معرفتی طویه‌مز .)

(شرحدن استفاضه)

اکثری ناس حسب و نسبله تفاخره مائل ، حتی
بعضلری اصالتك انسان ایچون شرفی کافی اولمسنه
قائل بولنملریله حضرت سید احمد بومیل وقولی رد
ایچون شو جمله‌یی درمیان وبونده انسانك میزان
قدری اولان معرفته اصالتك تعلق اوله‌میه‌جغنی
بیان بیورمشدر .

(حسبله افتخار ، نسبه تعرض ، برده نیاحه
(نوحه کرلك) عادات جاهلیه‌دندر .) مآلنده‌کی
حدیث شریف امتی بو اوچ شیدن منع ایلمکده‌در .

(محرر)

علمای اصحاب اصالتدن بری دیر ایمش‌که :
(معرفتمند اولان بر عالی تبار محترم صغار

و كبار اولور ، فقط معرفتی اولمیانه اصالتی موجب عار اولور .»

« بر آدم مثلا عالمزاده اولمدیغی ایچون تعییب اولنه‌مز ، جاهل قالدیغی ایچون تعییب اولنور . کذلك بو کیمسه عالمزاده اولمقله ممدوح اوله‌مز ، عالم اولمقله ممدوح اولور .

« کمال پاشا زاده مرحومك :

اهل علم اوغلی اولوب مدرسهٔ عالمده

جاهل اولمقدن ایسه طوغمدن اولمك یکدر

بیتی مؤداسنجه دنیاده عالمزاده اولوب ده جاهل قالمقدن ، تعبیر اعم ایله . بیوك آدمك کوچك اوغلی اولمقدن چیرکین بك آز حال بولنه بیلیر . »

شمس تبریزینك واقعهٔ شهادتنده سوء قصد اربابی آره‌سنده بولنمغه جرات ایتمش اولان « محمد علاء الدین » حضرت ملا جلال الدین کبی حقیقةً بیوك برذاتك اوغلی اولدیغی حالده — پدریله مناسبت معنویه‌سی اولمدیغی ایچون —

ملت نظرنده کوچك قالمشدر ، حالبوکه اهل
تولادن برینك :

آنکه اورا برسر حیدر همی خوانی امیر

کافرم کرمی تواند کفش قنبر داشتن

دییه علو قدرینه اشارت ایلدیکی « قنبر » بر کوله
ایکن — رضای شاه ولایتی تحصیل ایتدیکی
ایچون — عالمده بیوکلکله نام آلمشدر .

جناب خواجه محمد بهاءالدین نقشبنده بریسی
« سلسلهٔ حضرت شما بکجامی رسد ؟ » . یعنی
« حضرتکزك سلسله کز نره یه واصل اولیور؟ »
دیدکده مشار الیه « از سلسله کسی بجائی نمی رسد . » ،
یعنی « سلسله ایله هیچ کیمسه بر یره واصل
اولەمز . » جوابنی ویرمشدرکه حضرت خواجەنك
نقدر عالی بر مقام عرفانه واصل اولمش اولدیغنی
کوسترمك ایچون یالکز بوسوزی کفایت ایدر .

برمجلس مخصوص مذاکرەدەزادەکان آرەسنده
بولنان ارباب کمالدن برفقیر زاده موضوع بحث

اولان مسئله اوزرینه عموده قارشی احرارانه بیان افکار ایلدکده زاده کاندن بریسی اظهار انفعال ایله «سن برچوبانك اوغلیسین !» دیه‌رك کندیسنی استحقار ایدنجه ابن الراعی درحال «اوت ! برچوبانك اوغلی‌یم ، فقط چالشدم کسب علم وادب ایتدم . سایهٔ سعیمده بو مرتبه‌یه واصل اولدم . اما سز برچوبانك صلبندن کلمش اولیدیکز ینه برچوباندن باشقه‌بر شی اوله‌مزدیکز !» مقابله‌سیله متعرض اصالت فروشی لال ایلمشدر .

«نوح» کبی برنبی ممتازك کنعانی ، «تارخ» کبی بر صنمسازك ابراهیم ذی‌شانی میدانده ایکن برفرزندك ماهیتی حقنده پدرینك بیوکلکنه ویاکوچکلکنه باقه‌رق حکم ویرمك قابل اوله‌بیلیرمی «میتدن حی چیقارر . حیدن میت حکمتنه !» واقف اولانلر آبا وامهاته دکل ، ذاته نظر ایله‌رلر .

اصالت دیدیکمز کیفیت مورث حسن تربیت اولمق لازم کلیر براصیلکه بومزیتدن بی نصیب

اولور . آنده بیوکلك تصور ایتمك اصل مصیب اولور ؟

یوقاریده بیان اولندیغی وجه‌ایله محمدعلاءالدین اولاد مولانادن اولمقله هیچ برشرف قزانه‌مدی . حال بوکه « سلطان ولد » شرف ذاتی اصحابندن بولنمغله حضرت ملانك شاننی ارتیردی .

واقعا سلطان ولد ایچون اویله برمفخر امتك اوغلی بولنمق‌ده برشرفدر ، فقط بوجهت کندیسنك فضیلت ذاتیه‌سندن صکره نظر اعتباره النیر .

کچنلرده « عثمانلی کتبخانه‌سی » عنوانلی کلیاتك اجزاسندن اولمق اوزره نشر ایدیلن « نوادر الاکابر » ده مندرج : — حضرت فاروقی برکون غایت کوزل کینمش برادمه مصادف اوله‌رق « سن بصره‌لی برحدادك اوغلی دکلمیسین ؟ » دینجه حدادزاده « اوت ! فقط کاتبم ! » جوابنی ویردکده جناب خلیفه « علم نه عالی شیدر ! اربابنی دائما اعلا ایدر . » دیه‌رك کاتبی مظهر التفات

بیورمشدر . — فقره‌سی دخی بوبابده برفکر اجمالی ویرمکده‌در .

بعض اکابر عصره مخصوص بر ضیافتده مدعوییندن بولنان « وولته‌ر » سفره باشنده اك اشاغی عد اولنان موقعك کندیسی ایچون تخصیص ایدلدیکنی کورنجه بووضعك ذاتنی تحقیر مقصدیله اختیار اولندیغنی اکلایوب صاحب دعوته خطاباً « شوموقعك هر یردن زیاده شرفیاب اولمسنی آرزو بیوریبیورسکز دیمك اولور ! » دیه‌رك تقدم حقیقی شرفنك اصحاب اصالته دکل ؛ ارباب حکمته ویرلمسی اقتضا ایده‌جکنی کوسترمشدر .

وولته‌رك بوسوزی « شرف المکان بالمکین . » حکمت اسلامیه‌سنی متضمن بولنمقده‌در .

« علی القیروانی » نك : « شرف اهل علمه مخصوصدر . زیرا کندیلری طریق مستقیمدن آیرلمدقلری کبی طالب هدایت اولانلری ده بویله سوق ایدرلر . تحصیل علمه موفق اولورسه‌ك الی الابد یاشارسین . اصل ارباب حیات علمادر .

سائر ناس ایسه میت حکمنده درلر . » مفهومنی مبین بولنان :

ما الفضل الا لاهل العلم انهم
علی الهدی لمن استهدی ادلاء
ففز بعلم تعش حیاً به ابداً
الناس موتی واهل العلم احیاء

قطعه‌سی دخی شان علمی اعلان ایدن آثار آره‌سنده التفاته شایاندر .

مؤلف

— ٧ —

« الشیخ من اذا نصحک افهمک واذا قادک دلک واذا اخذک نهض بک ، الشیخ من یلزمک الکتاب والسنة ویبعدک عن المحدثة والبدعة . الشیخ ظاهره الشرع وباطنه الشرع . »

— ترجمه —

« شیخ اودرکه سکا نصیحت ایدنجه مابه النجات نه اولدیغنی اکلادر ، پیشروک اولنجه منزل سعادته

ایصال ایدر ، سنی دائرۂ قبولنه النجه وصول معالی یه سوق ایلر . شیخ اودر که سکا کتاب وسنتدن آیرلمغی لازمه‌دن عد ایتدیریر ، سنی مغایر شرع وحکمت هر درلو بدعتدن اوزاقلاشدیریر . شیخك ظاهری‌ده ، باطنی‌ده موافق شریعت اولور . »

(شرحدن استفاضه)

حضرت پیر بوراده « شیخ » دن « مرشد » معناسنی قصد ایتمشدر . لغتده شیخ قرق یاشنه بالغ اولان آدمه دینیرسه‌ده اصطلاحده — قاچ یاشنده اولورسه اولسون — مرتبۂ اهل کماله وصول بولان ذاته اطلاق اولنور .

« بکا اقتدا ایدن بندندر . سنتمدن اعراض ایلین بندن دکلدر . » مألنده اولان حدیث شریفه اقتفاءً بر آدمك ظاهر وباطنی شریعت غرایه وسنت سید الانبیایه موافق اولمدقچه مرشد اتخاذینه صالح اوله‌میه‌جغندن « ظاهرده اویله‌در . اما باطنده بویله‌در . » کبی کویا عارفانه سوزلرله

خود فروشلق ایدن ارباب صورتك مشیختی بالطبع قوری بر دعوادن عبارت اولمق اوزره تلقی ایدلمك لازم کلیر .

« مرشدم ! » دیین ذات اخلاق محمدیه ایله متصف اولدیغنی اثبات ایتملیدر . بومظهریتده بولنان بر مرد کامل « جناب حقك بر کیمسه‌یی هدایته سنی واسطه ایتمسی حقکده مالك مال کثیر اولمقدن خیرلیدر . » مفهومنده کی تشویق نبوی‌یه امتثالاً قاعد مقام ارشاد اوله‌بیلیر . یوقسه بی‌بهرهٔ کمال بر آدم خلقی ارشاد ایده‌یم دیر کن اضلال ایدر .

مؤلف

— ٨ —

« خذ الحکمة این رأیتها فان العاقل یأخذ الحکمة لایبالی علی ای حائط کتبت وعن ای رجل نقلت ومن ای کافر سمعت . »

— ترجمه —

« نزده حکمت کوررسه‌ك آل ، عاقل اولان ، حکمتك هانکی دیوار اوزرنده مکتوب ، هانکی شخصدن منقول . هانکی کافردن مسموع اولدیغنی قید ایتمیه‌رك اخذ وقبولنه شتاب ایلر . »

(شرحدن استفاضه)

جناب مؤلف « حکمت مؤمنك غائبیدر . آنی نرده بولورسه آلیر . » مألنده کی حدیث شریفه اتباعاً — نرده بولنورسه بولنسون ، قائلی هر کیم اولورسه اولسون — حکمتك تلقیسنی امر ایدییور .

بو تنبیه جلیل عقلا ایله اختلاطه تشویقی دخی متضمندر ، زیرا حکمت نامیله یاد ایلدیکمز فوائد عظیمه نزد عقلاده بولنور .

محرر

حضرت امام علینك کلمات مشهورهٔ حکیمانه‌سندن اولان « انظر الی ماقال ولا تنظر الی من قال . »

سوزینی شارح بولنان بوحکمت « اس الحکم »
دینیله جك درجه ده حائز اهمیتدر .

عالم برداری الحکمدر . انسان هر هانکی جهتنه
عطف نظر امعان ایلسه مشاهد حکمت اوله بیلیر .
حکمتی کورمك برهنر ، آلمق ایسه هنر دیکردر .

اهل اسلام بو هنری جمع ایتمکله مأموردر .
کرك پیغمبر حکمت پرورمز وکرك انك ورثه سی
اولان رهبرلرمز بزی بویوله ارشاد ایدیورلر .
اخذ حکمت خصوصنده بزی هیچ برقید ایله مقید
ایتمیورلر . حریت کامله ویریورلر . شو حالده
حکمت بین وحکمت چین اولمقدن بر آن خالی
قالمامقلغمز لازم کلیر . بو اك مهم وظیفه یی حقیله
ایفایه چالشمز ایسه ك صوچ بزم اولور .

حکمتك شرقلیسی ، غربلیسی اولمز . دنیانك هیچ
برطرفنده وطنمزك اخذایده میه جکی هیچ برحکمت
بولنمز . هر محبوبهٔ حکمت نامزدمزدر . آلملی یز !
بو بابده سرمایهٔ موفقیت حضرت پیرك تعبیری

وجه ایله — کنز فوائد وکیمیای سعادت — اولان
نقد عقلدر . بز احسان الهی اولان بو نقده جمله‌دن
زیاده مالك اولدیغمز حالده — نه حکمته مبنی ایسه
محلنه صرفی خصوصنده پك‌ده بصیرتکارانه حرکت
ایده‌مامکده یز .

مسرف زنکینه بکزرز : نقدمزی اکثریا بزه
منفعت حقیقیه‌سی اولمیان شیلره صرف ایله استهلاك
ایدرز حال بو که اوته طرفده اقتدار نقدیسی بزه نسبتله
جزئی اولان بریسی بونی محلنه صرف ایتدیکی جهتله
بزه قیاس قبول ایتمیه‌جك درجه‌ده مستفید اولور .

قصورمز لاابالیلکدر . لاابالی اولمسه‌ق حکیم
اولوردق . حکیم اولسه‌ق وطنمزده آثار حکمت
یردن زیاده بولنوردی .

(خاتمه)

حکم الرفاعیدن شو نمونه‌لری کوسترمکله اکتفا
ایدیورم . بو حکمتلرك هپسنی یازمغه وقتم مساعد
اولمدی . مساعد اولسه‌ده احتمال که جمله‌سنی بویولده

تحریره جسارت ایده‌مزدم ، چونکه حکم جلیله
مذکوره اره‌سنده لایقیله ایضاحی ارباب حال وکمالدن
بولنمغه توقف ایدر بعض حقایق عالیه دخی موجوددر .
مقصد عاجزانه‌م بو قبیلدن اولان اقوال
اکابرك — تعمیم فوائدی ایچون — لسانمزه بالترجمه
شرحیله خالقمزك حکم اسلامیه‌دن برقات دها
خبردار ایدلمسنه لزوم کوره‌جکلری طبیعی بولنان
ارباب اقتداری تشویقدن عبارت اولدیغی نظر دقته
النیرسه شوصورتله براثر نقصان دها کوستریشم
عفوی قابل جرأتلردن عداولنور صانیرم .
خلوص نیتم بکا ایلریده حکم مذکوره‌یی
وسائر بعض جمل مأثوره‌یی -- مکمل اولمق اوزره
ارباب حال وکمال طرفندن ایضاح ایدلمش کوسترمك
کبی برحسن تأثیر حصوله کتیره‌جك اولورسه
اووقت کندمی اصحاب معنایه بر خدمتجك دها
عرض اتمش عدایلرم .

